

Мянгад сумын байгальд ээлтэй сургууль

Уриа: “Унаган нутаг, ундаалсан усаа хамтдаа хамгаалцгаая”.

1. **Түүхэн замнал :** Ховд аймгийн Мянгад сумын 12 жилийн дунд сургуулийн анхны эх үүсвэр болох бичгийн тэнхим 1924 онд байгуулагдсан байх боловч тодорхой баримтгүй бөгөөд анхны бага сургуулийн нэг болох Чандмань уулын аймгийн Баянчандмань уулын хошууны Дэлгэрхаан сумын бага сургууль нь 1930 оны 10-р сарын 25 нд Лайжин гэдэг газар 25 сурагч, 1 багш, 2 ажилчинтайгаар байгуулагдахад захирал багшаар Н.Цагаанхишиг (гавъяат багш) ажиллаж эхэлсэн бөгөөд 1965-1966 оны хичээлийн жилээс 8 жилийн дунд сургууль, 1988 оны хичээлийн жилд 10-н жилийн дунд сургууль болон өргөжиж одоо 680 гаруй сурагч, 30 багш, 30 ажилчинтайгаар сургалтынхаа үйл ажиллагааг явуулж байна.

2000 îîîîñ ðîéø ääääää äîðîîäüí îëîí ð°ñ°ë õ°ð°ëá°ðð òàìäåääæ äåñîäñ Õàð õñ íóóðüí Áåéåäüí öîäöîéáîð äàçàð, ßîîîü Jaika, Õîäòâîððîé õ°äæëëéí Íîäîöüí ðòäàóöü, Äàíèää õ°ä°äëéí ðòäàóöëëéí õ°äæëëé çýäýä ð°ñ°ëäýä òàìäåääæ äåñîäí, îäîîäîðð Read, Õ°ëæëëëéä ðàäóóëäò ð°ñ°ë õ°ð°ëá°ðð çýäýä òàìäåääæ äåñîäí.

2. **Байгальд ээлтэй сургууль:** Тус төсөлд 2008-2009 оны хичээлийн жилд хамрагдсан.

Нэгдүгээр алхам: Эко зөвлөл байгуулах

Эко зөвлөл нь одоогоор 7 багш, 1 эмч, сургуулийн захирал, байрны багш гэсэн нийт 10 хүний бүрэлдхүүнтэй ажиллаж байна. Үүнээс гадна сургуулийн 6-10 анги тус бүрээс 3 сурагчдын бүрэлдхүүнтэйгээр Сургуулийн Эко клубын үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Цаашид эко зөвлөлийнхөө бүрэлдэхүүнийг өрөгжүүлэх тэр дундаа сумын албан байгууллагууд болох сумын Засаг даргын тамгын газар, иргэдийн төлөөлөгчдийн тэргүүлэгчид, хүн эмнэлэг, цэцэрлэг болон бусад төрийн бус байгууллагуудтай хамтарч ажиллах, мөн эдгээр байгууллагуудаас шинээр гишүүн элсүүлэхээр ажиллаж байна.

Эко зөвлөлийн гол зорилго бол:

- ❖ Багш, сурагчдын ажиллах, сурах таатай орчин бүрдүүлэх
- ❖ Сумын ард иргэдэд байгалийн нөөцийг тогтвортой ашиглах, хэмнэх байгальд тулгамдаж буй асуудлын талаар мэдээлэл, суртчилгаа хийх.
- ❖ Сургачдад экологийн боловсролыг олгож, амьдрал ахуйдаа энэхүү мэдлэгээ ашиглах хэрэглэхэд нь туслах гэсэн зорилготойгоор ажиллаж байна.

Хоёрдугаар алхам: Сургуулийн дотоод, гадаад орчныг үнэлэх

Сургуулийн гаднах болон доторхи орчинг үнэлэхэд 7-11 ангийн нийт сурагчид болон Эко зөвлөлийн багш нараас гадна бүх бага ангийн багш нар хамрагдсан байна. Сургуулийн ногоон байгууламж, мод, бут зөвхөн сургуулийн урд захаар байрладаг. Мөн сургуулийн ойр орчимд ил задгаа хог их хэмжээгээр бөөгнөрдөг.

Сургуулийн хогийн цэг буруу газар байрладаг. Сургуульд ашиглагдахгүй байгаа склад, агуулах байгаа гэх мэт дутагдалууд ажиглагдаж байна. Эдгээрийг дараах байдлаар засаж болох юм. Үүнд:

- ❖ Сургуулийн хогийн цэгийн байрлалыг өөрчлөх.
- ❖ Ногоон байгууламжыг сургуулийн урд захаар биш бусад газруудаар бий болгох.
- ❖ Ашиглагдахгүй байгаа агуулах, складыг ашиглах боломжыг эрж хайх.
- ❖ Сургуулийн муу усны цэгийн байрлалыг өөрчлөх гэх мэт ажлуудыг хийх шаардлагатай.
- ❖ 2010 $\hat{i}\hat{i}\hat{a}$ ° $\hat{i}\hat{i}\hat{o}$ $\hat{i}\hat{i}\hat{o}\hat{i}\hat{e}$ $\hat{o}\hat{a}\hat{d}\hat{u}\hat{o}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{a}\hat{o}\hat{a}\hat{a}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{d}\hat{a}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{e}\hat{e}\hat{i}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{i}\hat{a}\hat{o}$ $\hat{i}\hat{i}\hat{a}\hat{i}\hat{i}\hat{i}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{a}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{a}\hat{i}\hat{x}$ $\hat{i}\hat{u}$ 30% $\hat{i}\hat{y}\hat{i}\hat{y}\hat{a}\hat{a}\hat{n}\hat{y}\hat{i}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{i}\hat{a}$.

Сургуулийн ангиудын ихэнх нь дулааны шаардлага хангахгүй байгаа нь тухайн ангид байгаа цэцэг ургах боломжгүй байна.

Сургуулийн коридор дахь хогийн цэгийн тоо (хогийн сав) бага байна.

Завсарлагаанаар сурагчид коридороор их гүйдэг. Мөн сургууль руу сурагчид орохдоо хөлөө арчдаггүй гэх мэт дутагдалууд байна.

Гуравдугаар алхам: Үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулах

- Дулааны шаардлага хангахгүй байгаа ангиудын дулаалга, цонхны шилыг бүрэн бүтэн болгох.
- Цэцэггүй байгаа ангиудыг цэцэгжүүлэх.
- Ангиудыг долоо хоног бүрийн 5 дэх өдөр бүр их цэвэрлэгээ хийлгэж заншуулах.
- Сургуулийн коридорт эко мэдээллийн самбар байгуулах.

Дөрөвдүгээр алхам: Хяналт үнэлгээ

Сургуулийн удирдлагууд эко зөвлөлийн ажилд тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Мөн МБОК-аас эко сургуулийн үйл ажиллагаа хэр байгаа, цаашдаа яаж ажиллах тал дээр санал, зөвлөгөө өгч ажилладаг.

Тавдугаар алхам: Шинэ техник, технологи ашиглан сургалт зохион байгуулах

$\hat{E}\hat{d}\hat{a}\hat{y}\hat{i}\hat{e}\hat{e}$ $\hat{a}\hat{i}\hat{e}\hat{i}\hat{a}\hat{n}\hat{d}\hat{i}\hat{e}$ $\hat{o}\hat{e}\hat{-}\hat{y}\hat{y}\hat{e}\hat{e}\hat{e}\hat{a}$ $\hat{i}\hat{e}\hat{e}\hat{o}$ 920 $\hat{o}\hat{a}\hat{a}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{a}\hat{e}\hat{a}\hat{i}$ $\hat{o}\hat{e}\hat{-}\hat{y}\hat{y}\hat{e}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{d}\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{o}\hat{u}\hat{a}$ $\hat{y}\hat{a}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{a}\hat{i}$ $\hat{y}\hat{e}\hat{i}\hat{e}\hat{i}\hat{a}\hat{e}\hat{e}\hat{i}$ $\hat{a}\hat{i}\hat{e}\hat{i}\hat{a}\hat{n}\hat{d}\hat{i}\hat{e}\hat{u}\hat{a}$ $\hat{i}\hat{e}\hat{a}\hat{i}\hat{x}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{i}\hat{a}$. $\hat{E}\hat{d}\hat{a}\hat{y}\hat{i}\hat{e}\hat{e}$ $\hat{a}\hat{i}\hat{e}\hat{i}\hat{a}\hat{n}\hat{d}\hat{i}\hat{e}$ $\hat{o}\hat{e}\hat{-}\hat{y}\hat{y}\hat{e}\hat{e}\hat{e}\hat{a}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{u}\hat{a}$ $\hat{y}\hat{y}\hat{e}\hat{o}\hat{y}\hat{e}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{d}\hat{a}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{e}\hat{e}\hat{i}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{u}$ $\hat{i}\hat{d}\hat{-}\hat{i}\hat{u}$ $\hat{a}\hat{i}\hat{e}\hat{i}\hat{a}\hat{n}\hat{d}\hat{i}\hat{e}$ $\hat{y}\hat{c}\hat{y}\hat{i}$ \hat{o} $\hat{z}\hat{z}\hat{e}\hat{y}\hat{o}$ $\hat{o}\hat{a}\hat{i}\hat{o}\hat{e}\hat{i}$ $\hat{u}\hat{i}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{d}\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{o}\hat{u}\hat{i}$ $\hat{o}^{\circ}\hat{o}^{\circ}\hat{e}\hat{a}^{\circ}\hat{d}$, $\hat{i}\hat{i}\hat{i}$ $\hat{n}\hat{o}\hat{d}\hat{a}\hat{o}$ $\hat{a}\hat{e}\hat{-}\hat{a}\hat{e}\hat{e}\hat{a}$ $\hat{a}\hat{o}\hat{e}\hat{a}\hat{e}\hat{a}\hat{i}$ $\hat{y}\hat{a}\hat{o}\hat{b}\hat{o}\hat{e}\hat{x}$ $\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{i}\hat{a}$. Байгаль орчны мэдээллийн санг ашиглан 8-аас дээш ангиудад хичээл зааж сурагчдад цэцэг тарих арга, модны үрсэлгээ хийх арга болон ан амьтан ой модны талаар, ногоон орчин бүрдүүлэх мэдлэгийг эзэмшүүлэв. Мөн сурагчид болон тэдгээрийн эцэг эхчүүдэд байгаль экологийн талаар сургалт зохион байгуулав.

Зургаадугаар алхам: орон нутгийн байгаль орчныг хамгаалахад олон нийтийн оролцоог дээшлүүлэх

Сум сургуулийн удирдлагуудтай хамтран “сумаа ногооруулья” аяныг өрнүүлэв. Энэ аяны хүрээнд сургууль ногоон байгууламжыг 50 хувиар нэмэгдүүлэв.

Мөн Ховд аймгийн засаг даргын Байгаль орчныг хамгаалах сарын аяны хүрээнд дараах ажлуудыг зохион байгуулав.

- Энэ аяны хүрээнд сурагчдын дунд байгалийн бохирдол сэдэвт гар зургийн уралдааныг 10-р сарын 11-20ны өдрийн хооронд зарлан нийт 90-ээд бүтээл ирсэнээс эхний байруудыг шалгаруулсан.
- Аяны хүрээнд сурагчдын дунд байгаль орчины холбогдолтой үгийн сүлжээний уралдааныг 10-р сарын 14-19 20ны өдрийн хооронд зарлан зохион байгууллаа.
- Сургуулийн эко зөвлөл сургуулийн гаднах ногоон байгууламжаа сайжруулах зорилгоор нийт багш, сурагчдыг хамруулан сургуулийн гаднах садандаа мод тарьсан.Төслийн зүгээс манайд иж бүрэн компьютер болон гарын авлага, хаяг самбар, тараах материал, мод, цэцгийн үр зэргээр тусламж үзүүлсэн.

Долдугаар алхам: Байгальд ээлтэй сургууль болох зорилтыг хэрэгжүүлэх талаар бүх талын үйл ажиллагааг идэвхижүүлэх

Эко код, лого, уриа: “Унаган нутаг, ундаалсан усаа хамтдаа хамгаалцгаая

3. **Тэргүүн туршлага:** Эко төслөөр манай сургуульд интернет тавигдсан бөгөөд үүний үр дүнд нийт багш сурагчид интернет ашиглаж сурсанаар сумын хэмжээнд албан байгууллагууд болон нилээд олон айл өрхүүд интернет тавиулан хэрэглэх болсон нь дэвшилттэй юмаа.

